

2018-08-30
Ku2018/01727/DISK

Kulturdepartementet

Statistiska centralbyrån
Box 24300
104 51 STOCKHOLM

Uppdrag till Statistiska centralbyrån att ta fram förslag till indikatorer för regeringens nationella arbete för mänskliga rättigheter

Statistiska centralbyrån (SCB) får i uppdrag att ta fram förslag till indikatorer för att följa regeringens nationella arbete med mänskliga rättigheter. Indikatorerna ska utgå från det mål som riksdagen har fastställt för arbetet, nämligen att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, samt från den struktur som fastställs i regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29) om

- ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna,
- ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet, och
- ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet.

Indikatorerna ska således vara inriktade på övergripande och strukturella frågor om mänskliga rättigheter nationellt och spegla allas åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inklusive barnets. Omhändertagandet av områdesspecifika konventionsåtaganden sker inom respektive politikområde. Erfarenheter från arbete med indikatorer inom områdesspecifika konventionsåtaganden, såsom exempelvis funktionshinderspolitiken, barnrättspolitikerna och jämställdhetspolitiken, bör dock tas till vara.

I uppdraget ingår även att kartlägga hur de framtagna indikatorerna förhåller sig till mål och delmål i Agenda 2030 med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

SCB ska i uppdraget utgå från befintlig statistik. Om det finns områden där SCB bedömer att det saknas statistik eller där det inte är relevant att ta fram indikatorer ska SCB redogöra för detta. Alla indikatorer som behandlar individbaserad statistik ska vara könsuppdelade om det inte finns särskilda skäl mot detta. I den mån det går ska även andra möjliga diskrimineringsgrunder redovisas.

Syftet med uppdraget är att på ett strukturerat sätt kunna följa upp arbetet inom ramen för regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter.

Uppdraget ska genomföras i dialog med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Länsstyrelsen i Dalarnas län, Uppsala universitet samt övriga berörda myndigheter och andra aktörer.

För uppdragets genomförande får SCB använda högst 500 000 kronor under 2018. Kostnaderna ska belasta det under utgiftsområde 1 Rikets styrelse uppförda anslaget 6:1 Allmänna val och demokrati, anslagspost 14. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisition ska ske senast den 15 november 2018. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 8 mars 2019. Senast samma dag ska SCB lämna ekonomisk redovisning till Kammarkollegiet.

Regeringskansliet (Kulturdepartementet) ska fortlöpande informeras om uppdragets genomförande. SCB ska senast den 1 mars 2019 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Kulturdepartementet).

Ärendet

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2016 att politiken för mänskliga rättigheter skulle ges ett självständigt, riksdagsbundet mål, nämligen att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Målet fastställdes sedan av riksdagen (prop. 2015/16:1 utgiftsområde 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:62).

Målet är en utgångspunkt för regeringens nationella arbete med mänskliga rättigheter och tydliggör kopplingen till Sveriges internationella åtaganden.

Målet understryker att det är en central uppgift för regeringen att säkerställa att dessa åtaganden efterlevs i alla delar av landet, i alla delar av offentlig sektor och såväl nationellt som regionalt och lokalt. Målet är avsett att inbegripa alla slags förpliktelser som de internationella åtagandena medför för Sverige. Detta omfattar åtaganden om att respektera, skydda och uppfylla (eng. respect, protect and fulfil) de mänskliga rättigheterna eller, som det också uttrycks, att skydda och främja (eng. protect and promote) dessa rättigheter. Begreppen avspeglar att ett konventionsåtagande kan innebära en folkrättslig förpliktelse att såväl avhålla sig från vissa handlingar som aktivt vidta vissa andra åtgärder. Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter omfattar, förutom konventionsåtaganden, även andra folkrättsligt bindande normer, såsom sedvanerättsliga normer och folkrättsligt bindande beslut från internationella organisationer. Eftersom internationella åtaganden om mänskliga rättigheter till stor del är kodifierade i konventioner, avser målet dock i första hand efterlevnad av de konventioner som Sverige har ratificerat.

Den 13 oktober 2016 överlämnades skrivelsen Regeringens strategi för det nationella arbetet för mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29) till riksdagen. Strategin tar sin utgångspunkt i det nya målet för politiken för mänskliga rättigheter. Strategins innebörd är att efterlevnaden av Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter inte kan tas för given, vare sig på kort eller lång sikt. Steg måste tas mot en sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna på en övergripande nivå. En sådan struktur bör bestå av

- ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna,
- ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet, och
- ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet.

Ett starkt rättsligt och institutionellt skydd omfattar både att lagstiftningen är utformad i enlighet med svenska konventionsåtaganden och att det finns institutioner som säkerställer att internationella åtaganden om mänskliga rättigheter tillgodoses. Regeringen har mot denna bakgrund beslutat att utreda och lämna förslag på inrättandet av en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige (MR-institution). Vidare beslutade riksdagen

den 13 juni 2018 att rösta ja till regeringens förslag att inkorporera FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Ett samordnat och systematiskt arbete utgår från att Sveriges konventionsåtaganden berör ett stort antal aktörer inom det offentliga, på såväl nationell som regional och lokal nivå. Regeringen har en central roll i etablerandet av ett sådant samordnat och systematiskt arbete, både genom dess myndigheter och genom samverkan med kommuner och landsting. Strategin utgör på så sätt en gemensam utgångspunkt för regering, riksdag, kommuner, landsting och statliga myndigheter i arbetet med mänskliga rättigheter.

Det civila samhället och näringslivet spelar en viktig roll i arbetet för att skydda och främja de mänskliga rättigheterna. Ett väl fungerande samråd mellan regeringen och det civila samhällets organisationer är centralt för båda parter arbete med mänskliga rättigheter. I regeringens handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter uttrycks en tydlig förväntan på att svenska företag som är verksamma i Sverige eller utlandet ska respektera de mänskliga rättigheterna i all sin verksamhet.

SKL, Länsstyrelsen i Dalarnas län och Uppsala universitet är centrala aktörer i genomförandet av strategin. Regeringen har sedan 2014 haft överenskommelser med SKL om att stärka arbetet med mänskliga rättigheter och Länsstyrelsen i Dalarnas län och Uppsala universitet har under de senaste åren haft särskilda uppdrag från regeringen. Länsstyrelsen i Dalarnas län har inom ramen för sitt uppdrag sammanställt lägesbilder om efterlevnaden av Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter på regional nivå. Projektet har utgått från centralt framtagna fakta från bl.a. SCB, Socialstyrelsen och Försäkringskassan.

Agenda 2030 syftar bl.a. till att förverkliga alla människors mänskliga rättigheter. Regeringen har under 2018 antagit en handlingsplan för Agenda 2030. I handlingsplanen lyfts regeringens nationella strategi för mänskliga rättigheter som en av regeringens övergripande åtgärder för att nå de globala målen. Därutöver betonar regeringen arbetet för mänskliga rättigheter som centralt för ett jämlikt och jämställt samhälle som är ett av regeringens sex fokusområden i handlingsplanen. Under ovan nämnda fokusområde nämns även föreliggande uppdrag specifikt som en av regeringens åtgärder. En utgångspunkt för kopplingen till Agenda 2030 är det danska institutet för

mänskliga rättigheters guide för hur de 17 målen och 169 delmålen i Agenda 2030 är förankrade i åtaganden om mänskliga rättigheter.

Skälen för regeringens beslut

Som betonas i regeringens strategi för det nationella arbetet för mänskliga rättigheter ska regeringen årligen följa upp och till riksdagen redovisa arbetet inom strategin utifrån det av riksdagen antagna målet för politiken för mänskliga rättigheter. Framtagande av indikatorer kan bidra till förbättrade möjligheter att långsiktigt och strukturerat kunna följa utvecklingen över tid, vilket i sin tur skapar förutsättningar för att utforma relevanta insatser för politikområdet. I slutbetänkandet Ny struktur för skydd av mänskliga rättigheter (SOU 2010:70) från Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige betonas att satsningar bör göras på att utveckla statistik om de mänskliga rättigheterna. Delegationen föreslår att regeringen ska utveckla nationella mål och indikatorer för de mänskliga rättigheterna.

Indikatorer för regeringens nationella arbete med mänskliga rättigheter bidrar även till en bättre uppföljning av regeringens genomförande av Agenda 2030.

SCB är en statistikansvarig myndighet med uppgift att utveckla, framställa och sprida officiell statistik och annan statlig statistik samt för att samordna systemet för den officiella statistiken. SCB har också regeringens uppdrag att samordna statistiken för Sveriges genomförande av Agenda 2030.

SCB bör därför ges i uppdrag att ta fram förslag till nationella indikatorer för regeringens nationella arbete med mänskliga rättigheter.

På regeringens vägnar

Per Bolund

Elin Jakobsson Viklund

Kopia till

Statsrådsberedningen
Utrikesdepartementet/FMR
Socialdepartementet/FST/JÄM
Finansdepartementet/BA/ESA/SFÖ/K
Utbildningsdepartementet/UH
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Riksdagens konstitutionsutskott
Kammarkollegiet
Länsstyrelsen i Dalarnas län
Uppsala universitet
Sveriges Kommuner och Landsting